

תנוך שחרות

מאת עמנואל פרת

חוקי החינוך המגלתי נוצר כדי לשרת את ההורים יחד עם השכונות ופועלי השכונות. השבוע נתברר כי חיתת הספר ה

המורים: הוא ניהל את שני בתי הספר משך שלוש השנים האחרונות.

סערה. וועדה. מסקנות

בשנה שעברה חילקה עיריית רחובות את העיר לאיזורים וכל איזור קיבל בית ספר משלו. כאשר לבתי הספר החדשים נאלצו יושבי משכנות ושעריים לרשום את תלמידי כיתה א' בבית הספר מוריה. אלה שכבר התחילו ללמוד בתחכמוני יכולו להמשיך בלימודיהם, מבלי לעבור לבית הספר אחר. ההחלטה חוללה סערה בעיריית רחובות. סיעת הפועל המזרחי, שהונהגה על ידי סגן ראש העיר, צבי בן ציון, מחתה למצוה, סרבה לציית לה. טען בן ציון: «אין לנו כל כוונה לשלוח את ילדינו לשם. תוכנית הלימודים וההיגיינה בבית הספר מוריה נמוכים ביותר».

יעקב דרויאן (חרות) התריס כנגדו: «אם המצב הוא כזה יש להקים ועדת חקירה, לעשות את כל השיפורים הדרושים אין לזה כל קשר עם החלטת העירייה. כל ילד חייב להרשם לבית הספר של איזור מגוריו».

במהרה הוקמה ועדת חקירה, שהורכבה משני פקידים משרד החינוך בירושלים וצדק כהן, מנהל מחלקת החינוך של עיריית רחובות, הוועדה ערכה דו"ח מפורט, הביעה את שביעת רצונה מתוכנית הלימודים והמצב ההיגייני של בית הספר מוריה שאולי יפגש מתפקידו הקשה, יעבור לניהול בית ספר בשכונה אחרת. אולם יושבי שעריים היו נאמנים לשאוליהם הכריזו כי לא ינתנו לשום אדם אחר לנהל את מוריה. בסופו של דבר ויתרה הוועדה על המלצת העברה, הסתפקה בכך ששאוילי פרש מבית הספר לבנות, ריכזו את כל מאמציהם בבית הספר לבנים.

ההתנגדות של סיעת הפועל המזרחי נתבטלה אפוא אוטומטית, וההחלטה נשארה בתוקפה: ילדי משכנות ושעריים שצמדו להתחיל את לימודיהם בבית א' התחייבו להרשם לבית הספר מוריה. אולם באותו זמן קרבה שנת הלימודים

יהודי תימן הרחוקה נסערו: ממרחקים הגיעה אליהם שמועה על הופעת אדם יפה תואר כמלך, בעל זקן שחור ארוך ועיני נשר, אשר דיבר עם השולטן התורכי כעם שווה לו. השמועה אמרה גם כי יהודים מכל קצוות העולם זורמים אל ארץ האבות.

דומה היה כי באה שעת התגשמותן של הגבואות העתיקות. יהודי תימן לא הטילו ספק בזהותו האמיתית של האיש שחזר-הזקן. רבים מהם החלו אורזים את חפציהם, ובראשית המאה הזאת שטף הגל הראשון של העליה התימנית על-פני המדבר, הגיע לארץ ישראל. העולים התישבו במושבות הנהג' לויים, אשר בדרום הארץ. בעקבות הגל הראשון באו שני שלישי ורביעי.

במהרה נוכחו העולים כי הם הקדימו את המשיח. הוא עדיין לא בא. הם מצאו בארץ רק כמה אלפי איכרים, שדיברו בשפה מוזרה. נאמר להם כי אלה היו החלוצים היהודיים שבאו לבנות את הארץ. כל האחרים היו ערבים — מנש כמו במולדת המדברית. המשיח עדיין לא בא. אבל הוא יבוא במהרה. דלותם המרה של העולים היתה עדות נאמנה לכך: האם לא נכתב בספרים הקדושים כי דוקה לפני ביאת המשיח יהיה הסבל גדול יותר מכל?

לירות בפרדסים

הסבל היה גדול. התימנים לנו תחת כיפת השמיים, ילדו את ילדיהם ברחובות ובפרדסים. רק כאשר היו גשמי החורף באים ומכסים את האדמה בבוק אדמדם, היה ניהן להם מקלט זמני: צריך עולב, בו נערו חמורים וסוסים לעסו את השעורה — או, לכל היותר, מטבח מזוהם.

אולם הם החזיקו מעמד. אמת ונכון, יושבי הארץ היו קשוחים ורעילים, אבל האדמה היתה דשנה ופוריה. התימנים היו מועלים חרוצים. האיכרים ידעו זאת היטב והעבירו אותם בשדותיהם ובפרדסיהם, מעלות השמש עד שקיעתה, תמורת גרושים ספורים. העולים אכלו את הפיתות, תיבלו אותן ב' קומץ זיתים, ברכו את אלוהים: החיים לא היו קלים, אבל בסופו של דבר יסתור הכל.

איש לא הבחין כיצד ומתי אירע הדבר. אולם שכונה תימנית צמחה, בית אחר בית, בקצה הדרומי של רחובות. הפכה במהרה לכפר קטן היא נקראה בשם שעריים*. הבריטים היטיבו להכיר את שעריים. כאשר מרדה המחתרת העברית בשלטון המאנדט, הפכה השכונה למצודה של אצ"ל ולח"י. הבריטים לא אהבו לסייר בסמטאות העקלקלות, הבלתי מרוצפות: הם ידעו כי המוות אורב להם מכל פינה, מידו של כל תושב. אפילו נשים זקנות וילדים השתייכו על אירי גנייה המחתרת.

שכונה חדשה

המשיח לא בא. אולם מדינת ישראל היתה לעובדה קיימת, עם בוא זרם העולים החדש לארץ צצה בקרבת שעריים שכונה חדשה: משכנות. תושבי שתי השכונות לא התמזגו ליחידה אחת. לא היה להם עניין משותף, או שפה משותפת — פרט לעובדה שכולם היו דתיים. תושבי משכנות באו מקצוות שונים של העולם, ודיברו בשפות רבות. העברית היתה שגורה רק בתי הילדים וחקיקה המקום.

ילדי משכנות נשלחו אל מעבר לשדות התירס, לבית הספר תחכמוני ברחובות, אשר נוהל על ידי הפועל המזרחי. ילדי שעריים ביקרו משך 25 השנים האחרונות בבית הספר מוריה. שני הצדדים היו מרוצים.

לפני שש שנים נמסר בית הספר מוריה — שהיה אז בניין בן קומה אחת, הכיל ארבע כיתות נמוכות — לידי של מנהל חדש. היה זה המורה הצעיר והנלהב, משה כהן שאולי. לשאוליה היה רק חלום אחד. לראות את ילדי שעריים גדלים והופכים לאזרחים נורמאליים ומשכילים, שאינם נופלים מבוגרי כל בית ספר אחר. רבים מן ההורים סבלו מחוסר השכלה. אסור היה לשלול מילדיהם את הסיכויים המינימאליים לכבוש מקום מתאים בחיים.

שאולי ניגש למלאכה, ויושבי שעריים הושיטו לו יד עוזרת. הוא אסף כספים, בנה קומה שנייה, אירגן ארבע כיתות נוספות. בבית הספר המוגדל הונהגה שיטת הלימודים התיכוניים. שי אושרה על ידי הממשלה. אנגלית וערבית הפכו למקצועות חובה.

כאן התעוררה בעייה נוספת: לילדים ולילדות היתה זכות שווה להפוך לאזרחים נורמאליים. היתה להם גם הזכות השווה לקבל השכלה. אולם ההורים השמרניים סירבו להניח לבנותיהם לבקר בבית הספר מעורב. מוטב היה להם להשאיר את הבנות בבית, לאלצן לעבוד במשק הבית: «אימך לא ביקרה בבית ספר מימיה — ואת אינך טובה ממנה».

שאולי הבחין בדבר, שב והתעורר לפעולה. הפעם התנגדו לו רבים מוקניעי שעריים. אולם הוא ביקש, התחנן וצעק — ובסופו של דבר עלה בידו להקים בית ספר דתי לבנות.

מעל כותל חדר המורים, מתוך מסגרות מסורתיות, נשקפו הצלומים של שני מחזורי נעורות. שאולי ניצב במרכז קבוצת

בעד הפרדה אברהם מרמלשטיין פועל טכנוני, מן עין שבנו משה גר אצל דוד במושב וזמריש טוב

לקיצה, והוחלט לדחות את ההרשמה עד לאחר החופש הגדול.

רישום כפול

שנת הלימודים החדשה החלה. אולם אף אחד מילדי משכנות לא נרשם לבית הספר מוריה. לעומת זאת גדלו הכיתות הנמשכות של בית הספר תחכמוני עד מאד. פקידיה העירייה היו מלאים תמהון: מה אירע? רשימת התלמידים החדשים נבדקו בקפדנות. דומה היה כי איש מהם לא התגורר במשכנות. כאן נתעוררה השאלה: «מה אין לילדי משכנות? האם הם סונו למקום אחר? או שמא זויי? טופסיה הרשמה מתחילתם ועד סופם?» תשובה הרשמית על שאלות אלו שימשה נושא לדיון סוערים. בעת ישיבת עיריית רחובות, טענו צעניי שעריים

זכריה הנער התימני שהורים אשכנזים רבים פברו כי לא נאה לבנם לשבת עמו. זכריה הוא תלמיד ביתה א' בבית הספר מוריה.

* מאז 1908 גדלה שיעוריהם והפכה לעירייה בת 10 אלפים נפש. היא ידועה בשם בירת התימנים.